

תענית כא.

וילנא	אמרו	לו	אוי	לנו	שראיתן	בבן	אמר	להם	אוי	לי	אם	לא	ראיתני
ונציה (ר"פ - רפ"ג)	אמרו	לו	אוי	לנו	שראיתן	בבן	אמר	להם	אוי	לי	אם	לא	ראיתני
פידור (רס"ט - רט"ו)	אמרו	לו	אוי	לנו	שראיתן	בבן	אמר	להם	אוי	לי	אם	לא	ראיתני
ודא אלחנאה (ר"מ גרוד)	אמר	לו	רבי עקיבא	אוי	לי שראיתן	בבן	אמר			לו	אשריך שראיתני בבן	לא	ראיתני
יד הרב הרצוג	אמ'	לו	ר' עקיבא	אוי	לי שראיתן	בבן	אמ'			לו		אשריך	שראיתני
הספריה הבריטית 400	אמ'	לו	ר' עקיב'	אוי	לי שראיתן	בבן	אמ'			לו		אשריך	שראיתני
מיתכן 140	אמ'	לו	ר' עקי'	אוי	לי שראיתן	בבן	אמ'			לו		אשריך	שראיתני
מיתכן 95	אמ'	לו	ר' עקיב'	אוי	לי שראיתן בכך א (אשריך) אוי לי שראיתן	בבן	אמ'			לו	אשריך שראיתני בכך שאלמלא	לא	ראיתני
אוקספורד 366	אמ'	לו	ר' עקיבא	אוי	לי שראיתן	בבן	אמ'			לו	אשריך ואשריך שראיתני בכך שאלמלא	לא	ראיתני
וטיקן 134	א'	לו	ר' עקיבא	אוי	לי שראיתן	בבן	א'			לו	אשריך שראיתני בכך שאלמלא	לא	ראיתני
CUL: T-S 12 776	אמ'	לו	ר'	אוי	לי שראיתן	בבן	אמר			לו		אשריך	שראיתני
CUL: T-S F 1 (1).7	אמ'	לו	ר' עקיבא	אוי	לי שראיתן	בבן	אמ'			לו		אשריך	שראיתני

ירושלמי פאה ח':ח'

דלמא רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש עלון מיסחי בהדין דימוסין דטיבריאי. פגע בון חד מסכן, אמר לון: זכין ביה. אמרו ליה: מי חזרון, מי חזרון, אשכחניה מית. אמרו: הואיל ולא זכין ביה בחייו, ניטפל ביה במיתותיה. כי מיטפלון ביה, אשכחון פיס דינריא תלו ביה. אמרו: הדיא דאמר רבי אבהו אמר רבי לעזר: צריכין אנו להחזיק טובה לרמאין שבהן. שאילולא הרמאין שבהן היה אחד מהן תובע צדקה מן האדם ולא נותן לו, מיד היה נענש.

...

נחמיה איש שחין פגע ביה ירושלמי אחד. אמר ליה: זכי עימי הדיא תרנוגלתא. אמר ליה: הי לה טימיתיה וזיל זבין קופד, ואכל ומת. ואמר: בואו וספדו להרוגו של נחמיה. נחום איש גם זו היה מוליך דורון לבית חמוי. פגע ביה מוכה שחין אחד, אמר לו: זכה עמי ממה דאית גבך. אמר ליה מיחזר חזר, ואשכחיה מית. והוה אמר לקבליה עיניה דחמונה ולא יבהון לה – יסתימין. ידיה דלא פשטן מיתן לה – יתקטעון. רגלייא דלא רהטן מיתן לה – יתברן. ומטתיה כן. סליק לגביה רבי עקיבא. אמר ליה: אי לי שאני רואה אותך כן. אמר ליה: אוי לי שאני רואה אותך כן. אמר ליה: מה את מקלליני? אמר ליה: ומה את מבעט ביסורין?

גמרא סנהדרין ק"א.

תנו רבנן כשחלה רבי אלעזר נכנסו ארבעה זקנים לבקרו רבי טרפון ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא. נענה רבי טרפון ואמר טוב אתה לישראל מטיפה של גשמים שטיפה של גשמים בעולם הזה ורבי בעולם הזה ובעולם הבא. נענה רבי יהושע ואמר טוב אתה לישראל יותר מגלגל חמה שגלגל חמה בעולם הזה ורבי בעולם הזה ובעולם הבא. נענה רבי אלעזר בן עזריה ואמר טוב אתה לישראל יותר מאב ואם שאב ואם בעולם הזה ורבי בעולם הזה ובעולם הבא. נענה רבי עקיבא ואמר חביבין יסורין אמר להם סמכוני ואשמעה דברי עקיבא תלמידי שאמר חביבין יסורין אמר לו עקיבא זו מנין לה אמר מקרא אני דורש {מלכים ב כ"א:א'} בן שתים עשרה שנה מנשה במלכו וחמשים וחמש שנה מלך בירושלים [וגו'] ויעש הרע בעיני ה' וכתוב {משלי כ"ה:א'} גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי חזקיה מלך יהודה וכי חזקיה מלך יהודה לכל העולם כולו לימד תורה ולמנשה בנו לא לימד תורה אלא מכל טורח שטרח בו ומכל שעמל בו לא העלהו למוטב אלא יסורין שנאמר {דברי הימים ב ל"ג:י'} וידבר ה'

אל מנשה ואל עמו ולא הקשיבו ויבא ה' עליהם את שרי הצבא אשר למלך אשור וילכדו את מנשה בחושים ויאסרוהו בנחשתים ויליכהו בבלה. וכתוב {דברי הימים ב ל"ג:ב} ובהיצר לו חילה את פני ה' אלהיו ויכנע מאד מלפני (ה') אלהי אבותיו ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחינתו וישיבהו ירושלים למלכותו וידע מנשה כי ה' הוא האלהים הא למדת שחביבין יסורין.

ברכות ס, ב

אמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר, וכן תנא משמיה דרבי עקיבא: לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד. כי הא, דרבי עקיבא דהוה קאזיל באורחא, מטא לההיא מתא, בעא אושפיזא לא יהבי ליה. אמר: כל דעביד רחמנא לטב. אזל ובת בדברא, והוה בהדיה תרנגולא וחמרא ושרגא. אתא זיקא כבייה לשרגא, אתא שונרא אכליה לתרנגולא, אתא אריה אכלא לחמרא. אמר: כל דעביד רחמנא לטב. ביה בליליא אתא גייסא, שבייה למתא. אמר להו: לאו אמרי לכו כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא הכל לטובה! ואמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר: לעולם יהיו דבריו של אדם מועטין לפני הקדוש ברוך הוא, שנאמר אל תבהל על פיך ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלהים כי האלהים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דברך מעטים.

גמרא שבת ל"ג:

שמע רבי פנחס בן יאיר חתניה ונפק לאפיה, עיליה לבי בניה הוה קא אריה ליה לבישריה. חזא דהוה ביה פילי בגופיה, הוה קא בכי וקא נתן דמעת עיניה, וקמצוחא ליה. אמר לו: אוי לי שראיתיה בכה. אמר לו: אשריך שראיתני בכה, שאילמלא לא ראיתני בכה, לא מצאת בי כה. דמעיקרא, כי הוה מקשי רבי שמעון בן יוחי קושיא – הוה מפרק ליה רבי פנחס בן יאיר תריסר פירוקי; לסוף, כי הוה מקשי רבי פנחס בן יאיר קושיא – הוה מפרק ליה רבי שמעון בן יוחי עשרין וארבעה פירוקי.

דבר

תוספתא תענית ב'ט'

(ט) דבר שיש בו הפסק, אפי' שלשה מתים ביום אחד זה אחר זה, אין זה דבר. שאין בו הפסק, אפי' שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה, הרי זה דבר שאין בו הפסק. אסכרה, אם מתין בה, מתריעין עליה, אם לאו, אין מתריעין עליה.

תוספתא כפשוטה תענית ב'ט'

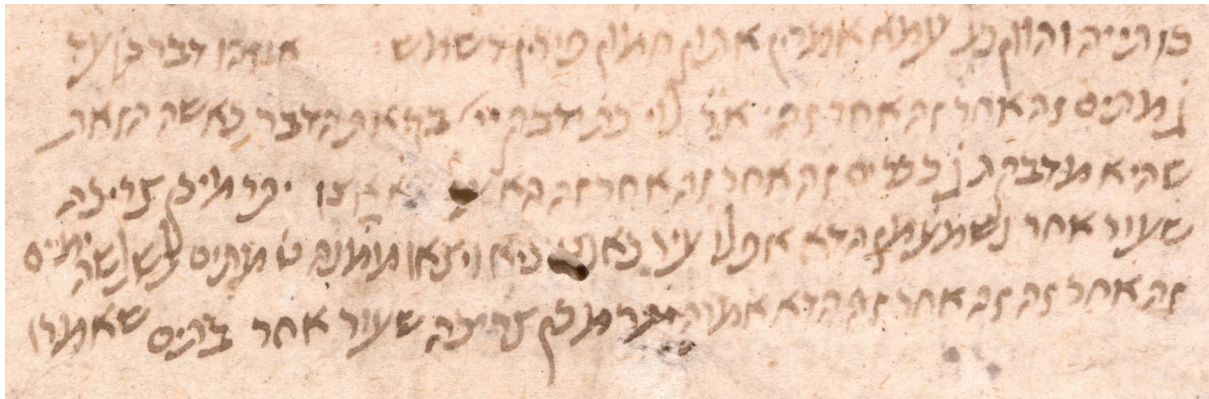
(ט) 57-58. דבר שיש בו הפסק אפי' שלשה מתים ביום אחד זה אחר זה אין זה דבר. במשנתנו פ"ג מ"ד: איזהו דבר. עיר המוציאה חמש מאות רגלי (כלומר, גברים), ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה הרי זה דבר. פחות מכאן אין זה דבר. ועיין בירושלמי פ"ג ה"ה, ס"ו ע"ד¹ ובבלי כ"א א'. ופירושה שאפילו מתו שלשה ביום אחד והפסיק בינתים ואח"כ מתו עוד ג' ביום שלישי, אעפ"י שיש כאן ששה מתים בשלשה ימים אין כאן דבר. והמפרשים פירשוהו ע"פ הבבלי כ"א ב', ו"אפילו" הוא כדי להוציא מדברי ר"מ. אבל הלשון "יש בו הפסק" אינו סובל פירוש זה. ולענין טיב המתים, עיין ירושלמי פ"ג ה"ה, ס"ו ע"ד, ובר"מ פ"ב מה' תעניות ה"ה, והא בהא תליא (עיין ברכי יוסף או"ח ס"י תקע"ו אות ג'), כפי שמוכח מן הירושלמי, עיין מ"ש הריא"ז בשלטה"ג למשנתנו. 60. אסכרה אם מתין בה מתריעין עליה וכו'. בירושלמי פ"ג ה"ה, ס"ו ע"ד: תני אסכרה כל שהיא. ובבבלי י"ט ב': ואסכרא בזמן שיש בה מיתה מתריעין עליה וכו'. ולפי פשוטה פירושה שאפילו אם מת אחד מתריעין עליה מפני שמחלה זו היא מחלה מדבקת וממארת ומצויה בפי הילדים ובגרונם. ועיין ר"מ פ"ב מה' תעניות ה"ג ובלח"מ שם. ושם סובר הר"מ שאין לעמוד על טיבה האמיתית אלא אם כן מתו בה כמה אנשים, אלא שבה אין הבדל אם מתו ביום אחד, או בכמה ימים, לסירוגין.

¹ אלא שהגירסא שם משובשת, והנכון הוא בקטעים מן הגניזה בגנזי שכתר ח"א, עמ' 422.

ירושלמי תענית ג'ה'

אמר רבי לוי: כתיב ידבק י"י בך את הדבר. לאשה הזאת שהיא מדבקת לשלשה כפרים זה אחר זה הא עבדא אינו יותר מיכן צריכה שיעור אחר? נישמענה מן הדא: אפילו עיר גדולה כאנטוכיא ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה. הדא אמרה: יותר מיכן צריכה שיעור אחר. בתים שאמרו, בריאים אבל לא מרוערעים. ודכותה, בחורים אבל לא זקנים. תני: אסקרה כל שהיא. שנים בדבר ואחד באסקרה? איתא חמי: אסקרה כל שהיא, ואת אמר הכין? לכן צריכה, קשהתריעו על האסקרה והלכה לה ואחר כך מתו שנים בדבר ואחד באסקרה.

ירושלמי תענית ג:ה - קטע גניזה הלפר 85

כותייה והוון כל עמא אמרין אתון חמוון פירין דשמש: איזהו דבר כוי עד גי מתים זה אחר זה אחר זה. אייר לוי כתי ידבק יי'י בך את הדבר כאשה הזאת שהיא מדבקת גי נכרים זה אחר זה אחר זה הא עבידא אצו יתר מיכן צריכה שיעור אחר נשמע מן הדא אפילו עיר כאנטוכיא ויצאו ממנה ט' מתים לשלשה ימים זה אחר זה זה אחר זה הדא אמרה יותר מכן צריכה שיעור אחר בתים שאמרו

רמב"ם תעניות ב'

(ה) איזה הוא דבר, עיר שיש בה חמש מאות רגלי, ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה. יצאו ביום אחד, או בארבעה ימים, אין זה דבר. היו בה אלף, ויצאו ממנה שישה מתים בשלשה ימים זה אחר זה, הרי זה דבר. יצאו ביום אחד, או בארבעה ימים, אין זה דבר. וכן לפי חשבון זה. ואין הנשים והקטנים והזקנים ששבתו ממלאכה בכלל מנין אנשי המדינה לענין זה: (ו) היה דבר בארץ ישראל, מתענין שאר גלויות ישראל עליהם. היה דבר במדינה, ושיירות הולכות ובאות ממנה למדינה אחרת, שתיהן מתענות, אף על פי שהן רחוקות זו מזו:

שו"ת הרמב"ם סימן קס

שאלה ויורנו הדרתו, התלמידים קבעו להם עתים ללימוד החבור ונתעוררו להם קושיות ומבקשים ממעלתו לבארן. והוא מה שהזכיר בהלכות תעניות... עיר המוציאה ת"ק רגלי, האם זה דוקא שיהיו ישראל ועל פי זה התנאי נמשך המאמר בכל, או יהודים ולא - יהודים? ... התשובה ... ועיר המוציאה ת"ק רגלי, אין הבדל בין הגוים וישראל בכל זה הענין, ולו התנו בזה ישראל, היינו אומרים בפירוש המוציאה ת"ק מישראל. ... [כתב משה].

שולחן ערוך אורח חיים תקע"ו:ב'

(ב) וכן על הדבר. איזהו דבר, עיר שיש בה ת"ק רגלי ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה, הרי זה דבר. יצאו ביום א' או בד' ימים, אין זה דבר. היו בה אלף ויצאו ממנה שלשה מתים בג' ימים זה אחר זה, הרי זה דבר. יצאו ביום אחד או בארבעה ימים, אין זה דבר; וכן לפי חשבון זה; ואין הנשים והקטנים וזקנים ששבתו ממלאכה בכלל מנין אנשי המדינה לענין זה; ה"ה דבר בארץ ישראל, מתענין שאר גליות עליהם [וידוקא דאיכא דבר בכלה ולא במקצתה (ר"ן פ"ג דתענית)]. ה"ה דבר במדינה, ושירות הולכות ובאות ממנה למדינה אחרת, שתיקה מתענות אף על פי שהן רחוקות זו מזו.

משנה ברורה אורח חיים תקע"ו:ב'

(ה) בכלל מנין אנשי המדינה – לפי שהן חלושות המזג ועיין בלבוש דבין מנין הת"ק ובין מנין המתים לא יהיו מאלו וכן משמע בשלטי גבורים: